

«недовірливо-скептичне», що є не ефективним у контексті здійснення ними професійної діяльності і взаємодії з клієнтами.

Висновки. Виявлено, що комунікативні стратегії маркетологів як вагомий аспект їх успішної професійної діяльності обумовлені їх особистісними характеристиками, самооцінкою, зокрема. Працівники з вищою самооцінкою характеризуються вищими показниками спроможності до комунікації, встановлення довірливих відносин, реалізації гуманістичної взаємодії, що важливо для їхньої професійної діяльності. Разом із тим, проблема пошуку чинників успішної професійної діяльності маркетологів залишається остаточно не вивченою. Зокрема, перспективою подальших досліджень може виступати вивчення базових адаптаційних стратегій, локусу контролю, образу «Я» на формування комунікативних стратегій представників маркетингу.

Література:

1. Бондаренко С.М. Базова концепція загального управління якістю TQM: Роль персоналу. *Економічний простір*. 2015. № 103. С. 139-146.
2. Суровцев О.О. Соціальний медіа-маркетинг як маркетингова комунікація підприємств під час виходу на зовнішні ринки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. Вип. 9. С.145–148.
3. Чайкіна Н.О. Вплив «Я»-базового і «Я»-ситуаційного на адаптивну стратегію особистості. *Психологія і особистість*. 2013. № 1(3). С.45-58.

ПСИХОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ КОМУНІКАТИВНИХ ХАРАКТЕРИСТИК СТУДЕНТІВ ІЗ РІЗНИМ РІВНЕМ ВІКТИМНОЇ ПОВЕДІНКИ

Дяченко К.О.

*Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка
dyachenko_k@gmail.com*

Актуальність проблеми. Сучасна українська молодь часто характеризується наявним негативним комунікативним досвідом, не має сформованих умінь до вирішення конфліктів і протиріч, позитивного спілкування, що відображає кризові явища в актуальних соціальних дискурсах. Останні дослідження таких авторів як Н.Є. Бондар, Л.В. Долинська, М.М. Заброцький, М.В. Папуча, К.В. Седих [4], відображають специфіку становлення особистості в юнацькому віці. Сучасні дослідження таких науковців як Н.Є. Завацька, Л.О. Котлова, В.А. Лаврінченко [2], В.М. Лапа [3] представлені закономірності міжособистісної взаємодії та її особистісних детермінант представників юнацького віку. Психологічні проблеми віктимності досліджувалися вітчизняними (О.О. Бантишева [1], О.Б. Бовть, О.І. Бондарчук, Н.Ю. Максимова) та зарубіжними (Г. Гентинг, Д.В. Рівман) авторами. Разом із тим, опрацювання результатів сучасних досліджень доводить, що питання міжособистісної взаємодії юнаків виступає актуальним і потребує вирішення. Зокрема, в науковому доробку відсутні твердження стосовно впливу віктимності юної особистості на її міжособистісну комунікацію.

Мета роботи – описати результати емпіричного дослідження комунікативних характеристик студентів із різним рівнем віктимної поведінки.

Методика та організація дослідження. У проведеному нами дослідженні комунікативних характеристик юнаків використано методики: Опитувальник афіліації (за описом Р.С.Немова); «Оцінка рівня схильності до спілкування» (В.Ф.Ряховський), Методика Q-сортування тенденцій поведінки у групі (В.Стефансон) та «Діагностика схильності до віктимної поведінки» (О.О. Андроннікова). Дослідження проведене на вибірці до якої увійшли 60 студентів (47 дівчат та 13 хлопців), які навчаються у Полтавському національному педагогічному університеті імені В.Г.Короленка.

Результати дослідження. Виявлено, що досліджуваним, переважно, властиві відносно знижені показники віктимної поведінки. Для більшості студентів (55%) не характерна реалізована віктимність. Вони рідко потрапляють у критичні ситуації чи випрацювали у себе стійкі форми їх подолання. Незначна частина досліджуваних (12%) характеризується високим рівнем реалізованої віктимності, проявляють орієнтацію на зайняття позиції жертви. Найбільш вираженими її формами виступають саморуйнівна і самоушкоджуюча поведінка (28%) та гіпресоціальна віктимна поведінка (26%).

Проведене дослідження засвідчило наявність суттєвих відмінностей в комунікативних характеристиках юнаків із різним показником віктимної поведінки. Так, студенти із підвищеною схильністю до віктимної поведінки характеризуються переважанням мотиву уникнення самотності (62%), вступають до міжособистісних контактів через страх залишитись на одинці. Їх прагнення до взаємодії не є проявом мотиву афіліації, що виражений на низькому рівні у 63% представників цієї групи. Ці ж психологічні характеристики виступають основою для їх віктимної поведінки – вони настільки не самостійні і бояться залишитись самими, що можуть здійснювати комунікацію, яка приведе їх до потрапляння в стан залежності, жертви, провоювати негативні життєві ситуації. Натомість, студенти із низьким показником віктимності характеризуються переважанням мотиву афіліації (75%), прагнуть здійснювати реальну особистісно значущу комунікацію з оточуючими людьми. Такі студенти не схильні до проявів поведінки жертви, зважаючи на їх більшу психологічну зрілість та комунікативну виваженість.

Студенти із високим рівнем схильності до віктимної поведінки характеризуються схильністю до проявів залежності у комунікації (62%) при зниженому показнику комунікабельності (49% мають низький рівень) та вираженому уникненні боротьби і протистоянь у взаємодії (62%). Вони, будучи психологічно не зрілими та не самостійними, схильні проявляти виражену залежність від оточуючих, їх думки та ставлень, особистісних позицій при відсутності тенденції до активного протистояння оточуючим. Саме це і складає основу їх віктимності, яка базується на почутті невпевненості у собі, соціальної залежності та не спроможності до відвертого протистояння з оточуючими. Натомість, студенти із низьким показником віктимності більше налаштовані на спілкування (56%), у якому вони незалежні (70%) та активно відстоюють свої інтереси, вступаючи у протистояння (62%). Тобто, ці студенти в силу своєї

соціальної зрілості та самодостатності, більше налаштовані на взаємодію з оточуючими людьми, яка має на меті вираження їх психологічних характеристик, відстоювання власної позиції.

Висновки. Комунікативні характеристики студентів залежать від показника їх віктимності. Зокрема, студентам із високим рівнем віктимної поведінки, справді, характерне переважання мотивації уникнення самотності при встановленні соціальних контактів, знижений рівень схильності до взаємодії при переважанні показників залежності та уникнення протистояння. Натомість, студенти, яким не характерні ознаки віктимної поведінки, дійсно, характеризуються більш оптимальними комунікативними характеристиками – переважанням мотиву афіліації, прагнення спілкуватися, при вираженій спроможності до відстоювання своїх інтересів та незалежності від представників соціального оточення.

Література:

1. Бантишева О. О. Гендерно-вікові особливості схильності осіб юнацького віку до віктивної поведінки. *Молодий вчений*. 2016. № 1 (28). С. 58–63.
2. Лаврінченко В.А. Особливості впливу міжособистісної взаємодії в неформальних об'єднаннях на розвиток ціннісно-сміслової свідомості підлітків. *Психологія і особистість*. 2019. № 1. С. 121–145.
3. Лапа В.М. Наукові підходи до визначення поняття «комунікативна толерантність». *Науковий вісник Херсонського державного університету: зб. наук. праць. Серія «Психологічні науки»*. № 6 (2). 2016. С. 61–65.
4. Седих К.В. Психологія сім'ї. Навчальний посібник. Полтава, 2017. 192 с.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЮНАКІВ ІЗ РІЗНИМ РІВНЕМ МОТИВУ АФІЛІАЦІЇ

Єсіпова Н.А.

*Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка
natali@esipova.pl.ua*

Актуальність проблеми. В умовах сучасного суспільства, коли відбувається бурхливий розвиток науки і техніки, ринкових відносин, ростуть вимоги трудової конкуренції, важливу роль відіграє вміння спілкуватися з людьми, розуміння психологічних особливостей, що притаманні людині у процесі спілкування, зумовленість її прагнень. Від цього залежить успіх як в особистих стосунках, так і в ділових відносинах.

Юнацький вік виступає тим періодом, у якому проблема міжособистісного спілкування та побудови життєвої перспективи з урахуванням інтеграції соціального досвіду постає особливо актуальною. Це зумовлено тим, що сучасна українська молодь часто характеризується наявним негативним комунікативним досвідом, не має сформованих умінь до вирішення конфліктів і протиріч, позитивного спілкування.